

POSTANOWIENIE

20 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzczak

na posiedzeniu niejawnym 20 września 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa K. G.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 21 grudnia 2022 r., V ACa 779/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża kosztami postępowania kasacyjnego pozwaną,
pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją

w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący Bank S.A. w W. powołała się na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zakresie, w jakim odnoszą się one do skutków uznania postanowień umownych za abuzywne i dopuszczalności zastąpienia postanowień abuzywnych przepisami dyspozytywnymi. Wskazała ponadto na istotne zagadnienie prawne wyrażające się w pytaniu, czy niemożność oszacowania kwoty, którą strona kredytu będzie świadczyć w przyszłości, stanowi o niejednoznaczności postanowienia umownego.

W celu uzasadnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07).

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga z kolei sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r.,

IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Bliższa analiza wniosku nie pozwalała uznać, by w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiły powołane przyczyny kasacyjne.

Przytoczone we wniosku wątpliwości i zagadnienia - w zestawieniu z zarzutami skargi i przedmiotem postępowania - odnosiły się do konsekwencji zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych wyrażających ryzyko walutowe i odsyłających do kursu waluty obcej ustalanego przez bank przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Problematyka ta nie stanowi *novum* i była wielokrotnie podejmowana w nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treści umów kredytowych. Uzasadnia to skrótowe odniesienie się do motywów wniosku.

W judykaturze wyjaśniono w szczególności, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Klauzule przeliczeniowe są zarazem ściśle związane z postanowieniami wyrażającymi ryzyko walutowe, ponieważ klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli określającej sposób przeliczenia zobowiązań stron w celu ustalenia ich wysokości. Usunięcie jednego z tych warunków rzutuje tym samym na istotę drugiego, nie mogą one zatem stanowić odrębnego przedmiotu oceny pod kątem abuzywności (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii

Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, *I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.*, ECLI:EU:C:2021:341 i nawiązujący do tego stanowiska wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, a ponadto wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22 i z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 2023 r., I CSK 4599/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

W zakresie, w jakim wniosek nawiązywał do problemu zastąpienia niedozwolonego postanowienia umownego przez odwołanie do art. 358 § 2 k.c., względnie art. 41 pr. weksl., pomijał on zasadnicze warunki dopuszczalności tego zabiegu, który, zgodnie z utrwaloną judykaturą, może być rozważany tylko wtedy, gdyby brak zastąpienia niedozwolonego postanowienia narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22 i wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22 oraz przywołana tam wcześniejsza judykatura).

Pogląd ten koresponduje z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 16 marca 2023 r., C-6/22, *M.B.,U.B., M.B. przeciwko X S.A.*, ECLI:EU:C:2023:216, w którego sentencji stwierdzono m.in., że przepisy dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29) stoją na przeszkodzie temu, by sąd krajowy po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem mógł zarządzić lukom wynikającym z usunięcia nieuczciwego warunku zawartego w tej umowie poprzez zastosowanie przepisów prawa krajowego, które mogłyby mieć zastosowanie do rozważanej umowy tylko odpowiednio lub przez analogię i które odzwierciedlają regułę obowiązującą w krajowym prawie zobowiązań. W wyroku tym przyjęto również, że sąd krajowy nie może odmówić unieważnienia umowy – jeżeli po eliminacji postanowień abuzywnych nie może ona zostać utrzymana zgodnie z przepisami prawa krajowego – jeżeli konsument w sposób wyraźny się o to zwrócił (por. w tej kwestii także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia

2024 r., II CSKP 874/22 i powołane tam dalsze orzecznictwo unijne). We wcześniejszym wyroku z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, *M.P., B.P. przeciwko „A.”*, ECLI:EU:C:2021:934, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jednoznacznie wykluczył natomiast dokonywanie przez sąd krajowy takiej wykładni umowy, która zmierzałaby do łagodzenia nieuczciwego charakteru postanowienia umownego, nawet jeżeli wykładnia taka odpowiadałaby wspólnej woli stron.

Na marginesie należało zauważyć, że szerokie wywody wniosku dotyczące możliwości zastąpienia abuzywnych klauzul przeliczeniowych przepisami dyspozytywnymi odsyłającymi do kursu średniego pomijały, że podłożem zaskarżonego rozstrzygnięcia było nie tylko przekonanie o abuzywności klauzul przeliczeniowych zakładających stosowanie kursu waluty indeksacji określonego przez bank – kredytodawcę, lecz także krytyczna ocena tych postanowień umowy, które obciążały powódkę nieograniczonym ryzykiem walutowym na wypadek wzrostu kursu waluty indeksacji wobec złotego, przy jednoczesnym zaniechaniu udzielenia powódce informacji pozwalających jej na uświadomienie sobie skali spoczywającego na niej ryzyka.

Problem wymagań, które muszą być spełnione, aby postanowienia umowne składające się na mechanizm indeksacji kredytu, w tym ucieleśniające ryzyko walutowe, można było uznać za sformułowane w sposób jednoznaczny w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., został szeroko wyjaśniony w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. zwłaszcza wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23 i z dnia 29 listopada 2023 r., II CSKP 1753/22). Wypowiedzi te są spójne ze stanowiskiem wyrażonym w powołanym wcześniej wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18 listopada 2021 r., C-212/20, w którym stwierdzono, że postanowienie umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem ustalające cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej, do której kredyt jest indeksowany, powinno, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, umożliwić właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i racjonalnemu konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat

kredytu, w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę.

W tym stanie rzeczy wywody wniosku – w zestawieniu z motywami zaskarżonego wyroku i aktualnym dorobkiem orzecznictwa Sądu Najwyższego, *nota bene* we wniosku w zasadzie w całości pominiętym – nie ujawniały potrzeby kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w objętej nim materii, z uwzględnieniem publicznoprawnych, ponadindywidualnych zadań skargi kasacyjnej.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 oraz art. 98 § 1-1¹ i art. 108 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

r.g.